

Björnar letar musslor på stranden, inramade av Hallo Bays dramatiska natur.

”En björnhona lade sig ned och gav

I Katmais nationalpark i Alaska har björnarna sitt paradiset på jorden med älvar fulla av lättfångade laxar och fullständig avsaknad av mänsklig förföljelse. De blir storväxta och häpnadsväckande oskygga. Följ med vildmarksresenären Christopher Wiken till några sagolika möten på nära håll med de stora rovdjuren i deras naturliga miljö.

Tänk dig att sitta mitt bland björnar som fiskar i älvar fyllda av lax. Björnar passerar dig på bara några meters avstånd för att helt oberört fortsätta förbi till sina fiskeplatser. En björnhona kanske till och med ger dig till sina ungar precis intill utan att bry sig om din närvaro. Detta är Katmai nationalpark i Alaska, ett björnrike utan dess like, ett paradiset för den björntresserade.

Som biolog och vildmarksguide har jag fått uppleva björn på många olika håll i världen men det var först för några år sedan som jag för första gången fick möjlighet att besöka björnarna i Katmai nationalpark.

Nationalparken ligger på Alaskas sydvästra kust och är något större

än Skåne. Den ursprungliga delen av nationalparken fick sitt skydd redan 1918 för att bevara det som kallas Valley of Ten Thousand Smokes, ett område med historisk vulkanisk aktivitet. Parkens storlek har sedan växt med tiden vid flera tillfällen, genom att nya områden runt omkring lagts till.

Idag är parken inte bara känd för sina vulkaner, utan även för sina björnar och sin orörda vildmark. Katmai är ett av de björntätaste områdena i världen med cirka 2 000-3 000 björnar. Den största björntätheten förekommer längs kuststräckan och dess älvmyningar eller också uppe vid de stora sjöarna där björnarnas huvudsakliga föda utgörs av lax. Den stora tillgången på lax i vissa älvar

har gjort att björnarna samlas där i stora koncentrationer och man kan ibland räkna 20-30 björnar inom ett begränsat område. Den rika tillgången på proteinrik föda har förmodligen även bidragit till att dessa björnar skiljer sig i storlek jämfört med inlandsbjörnarna. En hanbjörn kan i extrema fall väga upp mot 500-600 kg.

För att ta sig till Katmai måste man flyga med mindre sjöflyg eller bushplan då platsen ligger långt från närmaste väg. Man kan chartra ett privat plan eller följa med på någon av de schemalagda flygturer som går till King Salomon, som är parkens besökscentrum. Från King Salomon kan man sedan följa med något av de många småflyg som går till parkens mest besökta björn-

skådningsplats, Brooks camp, med runt 15 000 besökare per säsong. Här finns iordningställda plattformar att studera björnarna från och inhägnade campingplatser att campa på. Vill man uppleva en känsla av vildmark och slippa trängas med andra björnskådare får man dock söka sig till andra områden i parken, antingen genom organiserade turer, eller om man är erfaren, på egen hand.

MIN FÖRSTA RESA till Katmai gjorde jag på egen hand till Hallo Bay, en mer avlägsen plats i parken, som helt saknar spår av faciliteter eller tillrättläggning för turister. Platsen besöks av endast ett hundratal personer per år och då nästan uteslutande av små guidade grupper. Björnarna här har dock vant sig vid att människor dyker upp med jämna mellanrum och är ofta nästan helt likgiltiga inför deras närvaro.

Hallo Bay som ligger längs havskusten är en otroligt vacker bukt med lång sandstrand och stora grässlätter, omgiven av berg och

glaciärer. För björnarna är det den perfekta platsen då det finns gott om föda från tidig vår till sen höst i form av lekande lax och vegetativ föda. På tidvattenbankarna kan man ofta även få se hur björnarna gräver efter musslor.

På få ställen i världen kan man komma björnar så nära som i Hallo Bay. Lokala björnguider som jag pratade med innan min tur till området berättade att björnarna här är speciellt toleranta.

JAG HADE PRECIS anlänt. Gående längs stranden snubblade jag nästan över en välkamouflerad björn som låg och sov i strandkanten. Jag var knappt tio meter ifrån björnen då jag upptäckte den, vilket förstås inte kändes helt bra, speciellt då jag ännu inte riktigt visste exakt hur björnarna skulle reagera på min närvaro. Jag backade sakta för att björnen inte skulle vakna, samtidigt som jag inte släppte blicken ifrån den. Efter att ha backat cirka fem meter såg jag att björnen en kort stund tittade på mig med halvöppna ögon för att sedan fortsätta

att sova, totalt oberörd!

Vid senare tillfällen fick jag gång på gång bevis på björnarnas stora tolerans; björnar som gick förbi bara på några meters avstånd och björnar som till och med lade sig att sova precis intill där man satt!

Vid ett annat tillfälle gav mig en björnhona med en unge det ultimata beviset på tolerans och förtroende. Jag hade observerat henne flera gånger tidigare och hon verkade nästan helt likgiltig inför min närvaro trots att hon hade en årsunge. Jag satt i kanten av en älvfåra och tittade på hur hon tillsammans med sin unge fiskade i älven.

Efter ett tag började hon gå rakt emot mig med ungen. Jag satt väl synlig vid sidan av den lilla strandkanten och samtidigt fanns det gott om utrymme för björnen att välja en annan riktning, så jag valde att sitta kvar. Hon kom allt närmare och till slut satte hon sig ned på strandbanken precis nedanför mig. Efter en stund tittade hon lite nonchalant på mig för att sedan lägga sig ned för att ge di åt sin unge. När ungen diat färdigt lämnade mam-

di åt sin unge mitt framför mig”

Bilden återger rubriken ovan.

”Bear highway.”

man ungen på stranden för att fortsätta fiska en bit ut i älven. Vilket fantastiskt förtroende!

HUR KAN BJÖRNARNA i Katmai vara så toleranta? Man tror att det har mycket att göra med att björnarna har gott om föda, här i form av lax. Avsaknad av jakt har säkert också en betydelse då all jakt har varit förbjuden i Katmai nationalpark sedan 1918. Björnarna i Hallo Bay är även delvis habituerade, det vill säga vana vid neutral kontakt med människor, vilket förstås även det har stor betydelse.

Trots toleransen hos de flesta björnarna i dessa marker bör man definitivt ha erfarenhet och kunskap om björnars beteende för en vistelse på egen hand här. Även om de flesta möten är odramatiska måste man vara beredd på att det finns individer som skiljer sig från de övriga i sitt beteendemönster.

I Katmai har jag alltid haft med mig björnspray i ett midjebälte – en form av pepparspray som är väldigt effektiv för att avvärja något som kan bli en hotfull situation. Jag har också haft handhållna nödsignalsbloss med mig som ger ifrån sig ett sken och låter litet, dessa kan ofta skrämman iväg även den mest ihärdigt nyfikne björnen.

I de allra flesta fall existerar dock en unik ömsesidig respekt mellan

människa och björn i Katmai och det är fantastiskt att få uppleva. Jag minns speciellt en kväll innan jag skulle flyga hem, hur jag satt ensam på en liten höjd intill en älv och spanade ut över en stor grässlätt i Hallo Bay.

Det var solnedgång och i det röda skymningsljuset dök björnar upp från olika håll. De var stora, nästan med förhistoriskt intryck, en och en rörde de sig i slow motion ned mot älven för att fiska i det låga tidvattnet. Vid älven flockades vithövdade havsörnar och vattnet kokade av lax. Björnar som redan befann sig i älven sprang fram och tillbaka i det grunda vattnet för en lättfångad middag, nästan som om de dansade.

Jag fick en känsla av att befina mig i en svunnen tid, i ett undangömt oförstört paradiset dit inga andra människor hittat. Väl hemkommen till ”verkligheten” var det som om jag frågade mig själv om detta var något jag verkligen varit med om eller om det är något jag bara drömt.

**TEXT OCH FOTO:
CHRISTOPHER WIKEN**

För den som är intresserad kommer jag att sommaren 2009 arrangera en organiserad tur till Katmai, Hallo Bay. För mer information gå in på www.ecowatchexpeditions.com

En ungbjörn tittar nyfiket på en grupp som nyss anlänt till Hallo Bay.

I Hallo Bay får man se upp så man inte snubblar över en sovande björn.

Bakgrund/ Faktorer som kan bidra till hög toleransnivå hos Alaskas kustbjörnar

Brunbjörnarna/grizzlybjörnarna i Alaska visar inte alltid en skygghet inför människan och man kan då istället tala om olika toleransnivåer inför en människas närhet. Med toleransnivå menas det avstånd en björn tolererar en människa på utan att bli stressad, visa ett undvikande eller hotfullt/aggressivt beteende.

Björnarnas toleransnivåer kan variera stort mellan olika geografiska områden. Många faktorer kan ligga bakom de olika toleransnivåerna såsom genetiska, miljömässiga och inlärdade beteenden.

Alaskas kustbjörnar visar oftast en betydligt högre toleransnivå inför människors närhet än björnarna i inlandet. Kustbjörnarnas rika och lättillgängliga födotillgång i form av lax menar många forskare

troligen är den mest grundläggande faktorn till denna höga toleransnivå. Konkurrensen om föda är inte lika stor som i inlandet och detta gör troligtvis att aggressiviteten minskat och toleransnivån inför artfränder ökat. Denna beteendeförändring gör troligen att dessa björnar även visar en större tolerans inför människors närhet.

Vidare menar vissa forskare att en hög björntäthet till följd av rik födotillgång i sig kan ha en stor betydelse när det gäller ökad toleransnivå. När björnarna gång på gång till en hög grad exponeras för varandra bidrar detta till att de blir mer toleranta inför närheten av artfränder. Man kallar detta för björn-björn-habituering. Habituering betyder gradvis minskad reaktion

inför ett upprepat neutralt stimuli, t.ex. en människas närhet.

Björnar som lärt sig tolerera andra björnar på nära håll verkar samtidigt ha lättare att acceptera människors närhet.

Björn-människa-habituering i områden med hög björntäthet och rik födotillgång gör att björnarnas toleransnivå inför människors närvaro ökar från en redan hög nivå. Björnar i dessa områden kan då i vissa fall bli extremt toleranta som i fallet i Katmai.

En intressant vetenskaplig artikel om ämnet skriven av några av de främsta björnforskarna i USA finns att ladda ner från nätet:

www.nrm-sc.usgs.gov/files/no-rock/products/FF_Herrero_33-1.pdf

CHRISTOPHER WIKEN